

ВИСШЕ УЧИЛИЩЕ ПО ЗАСТРАХОВАНЕ И ФИНАНСИ – СОФИЯ

Катедра „Маркетинг и мениджмънт“

Пънар Ердинч Кязим

**„СИСТЕМА ЗА ФИНАНСОВО УПРАВЛЕНИЕ НА
ИНТЕЛЕКТУАЛНАТА СОБСТВЕНОСТ“**

АВТОРЕФЕРАТ

на дисертационен труд за придобиване на
образователна и научна степен „Доктор“

София, 2022г.

ВИСШЕ УЧИЛИЩЕ ПО ЗАСТРАХОВАНЕ И ФИНАНСИ – СОФИЯ

Катедра „Маркетинг и мениджмънт“

Пънар Ердинч Кязим

**„СИСТЕМА ЗА ФИНАНСОВО УПРАВЛЕНИЕ НА
ИНТЕЛЕКТУАЛНАТА СОБСТВЕНОСТ“**

АВТОРЕФЕРАТ

на дисертационен труд за придобиване на образователна и научна степен
„Доктор“ по научна специалност „Финанси, застраховане и осигуряване“

Научен ръководител:

доц. д-р Даниела Илиева

Научно жури:

проф. д-р Юлия Добрева- ВУЗФ

проф. д-р Виолета Цакова- УНСС

доц. д-р Радостин Вазов- ВУЗФ

доц. д-р Николай Крушков- УНСС

доц. д-р Мартин Захариев- УНИБИТ

София, 2022г.

Дисертационният труд е в обем от 206 страници основен текст и 11 страници приложения. Структуриран е в увод, три глави, заключение, научни приноси, използвана литература и приложения. Представени са 12 фигури, 2 таблици, 3 графики. Списъкът с информационни източници включва 164 източника на различни езици. За нуждите на научното изследване е взето участие в общо 63 сертификационни обучения и научни конференции.

Дисертационният труд е обсъден на заседание на катедра “Маркетинг и мениджмънт“ на Висше училище по застраховане и финанси - София и е насочен към публична защита.

Авторът на дисертационния труд е докторант на самостоятелна форма на подготовка.

Защитата на дисертационния труд ще се проведе на **22.06.2022г., от 13:00ч., в Академичната зала на ВУЗФ.**

СЪДЪРЖАНИЕ

I.	ОБЩА ХАРАКТЕРИСТИКИ НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД.....	5
II.	ИЗЛОЖЕНИЕ НА СЪДЪРЖАНИЕТО НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД.....	9
III.	СПРАВКА НА ПРИНОСИТЕ В ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД.....	21
IV.	СПИСЪК НА ПУБЛИКАЦИИТЕ.....	22
V.	ОБУЧЕНИЯ ДОПРИНЕСЛИ ЗА ФОРМИРАНЕ НА КОНЦЕПЦИЯТА НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД.....	24
VI.	ДЕКЛАРАЦИЯ ЗА АВТОРСТВО.....	27

I. ОБЩА ХАРАКТЕРИСТИКА НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

Актуалност на темата

Съвременните икономически процеси на микро и макро ниво протичат изцяло в рамките на икономиката на знанието. Която за да съществува, има нужда не от материални фактори като земя, труд, машини, сгради, а от фактори, които са по-гъвкави, изчерпват се по-трудно и не обвързват бизнеса с ограниченията на материалното. Тези фактори са знанията, опита, креативността, иновациите и технологичния напредък, които ако някога единствено са подпомагали материалните фактори и активи, то днес са активно използвани и изведени като основни, особено важни бизнес фактори.

Теорията на икономиката на знанието разглежда и дефинира знанията, опита, креативността и иновациите като елементи на интелектуалната собственост. По този начин интелектуалната собственост се превръща едновременно в елемент и в двигателна сила на този актуален икономически модел. Кое то постепенно започва да променя интелектуалната собственост от юридически инструмент за защита на иновациите, дизайните, изобретенията, търговските марки и други обекти от нерегламентирани действия, в икономически инструмент, който може да послужи като средство за развитие, прием за икономически растеж, способ за създаване на стойност, икономически лост. Съответно, обектите на интелектуалната собственост осъзнато се приемат като такива с висока ценност и с изключителен икономически потенциал. По този начин, функционирайки в рамките на икономиката на знанието, масово компаниите започват активно да използват интелектуалната собственост като актив и за тях тя се превръща от правен обект в икономически. Релевантно, възниква нуждата интелектуалната собственост да се разглежда в динамика и навява необходимостта тя да се управлява качествено, ефективно и с акцент върху специфично финансово управление, за да може бизнесът да се възползва от ценността и икономическия ѝ потенциал.

Степен на разработеност на темата в България

Темата за финансово управление на интелектуалната собственост, макар и силно актуална, все още не е развита достатъчно в България. Трудове, засягащи управлението на интелектуалната собственост са „Управление на правата на артисти изпълнители“ на проф. д-р Виолета Цакова, „Управление на търговските марки“ на доц. д-р Румяна Брестнича, „Управление на иновациите в индустриалното предприятие“ на д-р Искра

Панталеева, „Финансово управление на интелектуалната собственост“ на д-р Фани Колева, „Интелектуална собственост в индустрията, селското стопанство, културата, дигиталната среда и компютърните системи, бизнеса с традиционни знания, баланса на фирмата като дълготрайни нематериални активи” на проф. д-р Борислав Борисов и проф. д-р Владя Борисова, „Управление на интелектуалната собственост“ на проф. д-р Владя Борисова и други публикации на специалисти в тази област. В някои от проучените източници са разгледани въпросите на финансовото управление на интелектуалната собственост, но едностранно, в строгата насоченост на финансовата теория, без да бъде направен по-задълбочен анализ на многопластовата същност на това управление, а в други, темата за финансовото управление на интелектуалната собственост е засегната, но не е разгледана във всички нейни аспекти. Последното, от своя страна, предлага едно много голямо поле за развитие по темата. Посоките, в които може да се работи са разглеждане в дълбочина на финансовото управление на конкретни обекти на интелектуалната собственост, с цялостен и подробен анализ на възможните способности и методи за това, апробиране в реална среда на различни финансови лостове и способности за финансово оценяване на обекти на интелектуална собственост.

Исходна информация, която касае темата е представена в лекционните курсове на проф. д-р Виолета Цакова, които тя изнася пред студенти в Университет за национално и световно стопанство, в лекционния курс по „Основи на мениджмънта на интелектуалната собственост“ на Венцислав Стоилов, изнасян пред аудитория в Нов български университет, в лекционния курс „Управление на интелектуалната собственост“ на проф. д-р Владя Борисова в УНСС. Въпросите, свързани с отчитане и одит на обектите на интелектуална собственост в ролята им на нематериални активи, са включени в лекционните курсове на проф. д-р Али Вейсел, проф. д-р Емилия Миланова и гл.ас.д-р Бисер Райнов от ВУЗФ.

Обект на научното изследване е интелектуалната собственост в нейната роля на актив и ресурс с финансов потенциал.

Предмет на изследването са дейностите, които изграждат системата за финансово управление на интелектуалната собственост.

Целта на настоящето научно изследване е да се предложи концептуален модел на система за финансово управление на интелектуалната собственост, с особеностите и практическото приложение на този модел, който в своя готов вид да е приложим за компаниите, които вече притежават, подготвят се да придобият или биха желали да притежават обекти на интелектуална собственост, но се затруднява с нейното

управление. Изследването обхваща едновременно две възможни области на модела на системата за финансово управление на интелектуалната собственост: теоретичен аспект и практико-приложен аспект. Симбиозата и едновременното прилагане на тези два аспекта позволява постигане на крайната цел, а именно създаване на функциониращ, адекватен, качествен и резултативен модел на система.

Целта се постига с изпълнението на **задачи**, поставени и решени в отделните глави на дисертационния труд. Сред тези задачи се открояват по важност няколко.

- Първата задача е анализ на правния, финансово-счетоводния и мениджмънтския аспект на финансовото управление на интелектуалната собственост, които в своята взаимосвързаност полагат основата на системата.
- Втората задача е представяне на различни стратегически режими за закрила на обектите на интелектуална собственост.
- Третата задача е създаване на цялостна система за финансово управление.
- Четвъртата задача е апробиране на системата в нейния пълен вид, за да се тества нейната приложимост и ефективност.

Подходи и методи на изследването

Сложността, спецификата и широкообхватността на изследвания обект, предмета и целта на изследването, обуславят необходимостта от едновременно прилагане на интердисциплинарен подход, чрез използване на различни по вид и сложност научноизследователски методи. Сред използваните методи са методите на изучаване, анализ, синтез, в т.ч. анализ на бизнес практики, синтезиране на практическия опит, изследване на положителен световен опит, както и икономически, маркетингови, финансови, правни и счетоводни методи на анализ.

Хипотеза

Настоящият дисертационен труд е разработен при хипотеза, че въвеждането на система за финансово управление на интелектуалната собственост може да оптимизира финансовите потоци, които обектите на интелектуална собственост генерират в компанията.

В научното изследване са поставени няколко основни **ограничения**.

Разгледани е само един от дяловете на индустриална собственост с четири от неговите най-ценни обекти-търговски марки, промишлени дизайни, изобретения и търговски тайни.

Анализирани са единствено първични нормативни актове, приети за значими и основополагащи за теорията на тази материя.

Обезпечението, секюритизацията, амортизацията, застраховането и апорта не са разглеждани.

Възприети са единствено препоръки на Световната организация по интелектуална собственост и кореспондиращите с тях практики и препоръки на специализирани органи в страни с добър опит в управлението на интелектуалната собственост.

Анализиран е единствено Националния счетоводен стандарт 38 .

Изследвани са изключително методи за оценка препоръчани от Световната организация по интелектуална собственост. Не са взети предвид националните стандарти за оценка.

II. ИЗЛОЖЕНИЕ НА СЪДЪРЖАНИЕТО НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

УВОД

В увода са изведени и обосновани актуалността и значимостта на темата на дисертационния труд и са определени параметрите на научното изследване.

ПЪРВА ГЛАВА: ТЕОРЕТИЧНИ ОСНОВИ НА СИСТЕМАТА ЗА ФИНАНСОВО УПРАВЛЕНИЕ НА ИНТЕЛЕКТУАЛНАТА СОБСТВЕНОСТ

В първа глава е синтезирана теоретичната основа, върху която стъпва изграждането на системата за финансово управление на интелектуалната собственост. В нея са анализирани трите взаимосвързани аспекта на тази система, а именно правен, финансово- счетоводен и мениджмънтски.

1. Правен аспект на системата за финансово управление на интелектуалната собственост

Правният аспект на системата за финансовото управление на интелектуалната собственост включва нормативната база, определяща обектите на интелектуалната собственост с техните характеристики, условия, срок на закрила, предимства и ограничения на режимите на закрила. Нормативна база е представена в йерархична подредба на три групи актове- национални, европейски и международни. Върху тях може да стъпи финансовото управление на интелектуалната собственост. Едновременно с анализиране на нормативната база е направен анализ и на стратегическите режими за закрила на интелектуалната собственост.

Първата група са **международните договори**, които оформят фундамента на теорията на интелектуалната собственост. Те са администрирани от Световната организация по интелектуална собственост. Това са Парижката конвенция за закрила на индустриалната собственост, Мадридската спогодба и Мадридският протокол, Хагската спогодба и Договорът за патентно коопериране. Всички тези международни договори дават основата на системата на интелектуалната собственост с нейните обекти и режими на закрила.

Втората група са **регионалните нормативни актове**, представени от регламенти и директиви на Европейския съюз. Те се позовават на международните договори и установяват реда за получаване на регионална закрила на обекти на интелектуална

собственост. Към тази група се отнасят Регламент (ЕС) 2017/1001 относно марката на Европейския съюз, Регламент (ЕО) № 6/2002 относно закрилата на промишлени дизайни на Общността и Директива (ЕС) 2016/943 относно защитата на неразкрити ноу-хау и търговска информация (търговски тайни) срещу тяхното незаконно придобиване, използване и разкриване. Тези нормативни актове дават връзката между международните договори и националното законодателство.

Третата група нормативни актове са тези на **националното законодателство**. Въпреки, че те са хармонизирани с нормативни актове на Европейския съюз, в теоретичен аспект са по- детайлни и обхващат всички аспекти на съществуването на обектите на интелектуална собственост. Финансовото управление на интелектуалната собственост се основава именно на тях. По отношение на националното законодателство са разгледани Закон за патентите и регистрацията на полезните модели, Закон за промишления дизайн, Закон за марките и географските означения, Закон за търговската тайна. Акцент е поставен върху основните им норми, имащи отношение към финансовото управление на интелектуалната собственост- предмет, условия и срок на закрила.

При по- внимателен анализ на нормативните актове, може да се установи, че те са разгледани от общото към частното. Основополагащи са международните нормативни актове, които оформят ядрото на теорията на интелектуалната собственост. Следващи са европейските нормативни актове, които предлагат по- широко разгръщане на обектите на интелектуална собственост и режимите на закрила. Най- важни са националните нормативни актове, които разглеждат конкретиката и оперативността на обектите на интелектуална собственост.

Следващото в теоретичната обосновка на научното изследване е анализиране на важността и спецификата на отделните обекти на интелектуална собственост, паралелно с представяне на **режимите на закрила**. За всеки обект са представени същността, важността, преимуществата и ограниченията. Това знание има отношение и е предопределящо за действията, които да се предприемат в контекста на финансовото управление на интелектуалната собственост. Обърнато е особено внимание на стратегиите за избор на режими на закрила. Те са значим фактор при определяне на целта и линията на провеждане на финансовото управление на интелектуалната собственост. Двете основни стратегии на натрупване на закрилата и кумулативен режим, са представени със своите специфики и начини на приложение.

2. Финансово- счетоводен аспект на системата за финансово управление на интелектуалната собственост

Финансово- счетоводният аспект на системата за финансово управление на интелектуалната собственост разглежда обектите на интелектуална собственост в ролята им на нематериални активи от гледна точка на финансовата теория. Акцентирано е върху счетоводното отчитане и оценката на обектите на интелектуална собственост като важна стъпка за превръщането им във финансово използваеми обекти. Необходимостта от разглеждане на този аспект е продиктувана от факта, че превръщането на обектите на интелектуална собственост във финансови и счетоводни обекти е една от предпоставките за реализиране на техния икономически потенциал.

Счетоводният аспект разглежда обектите на интелектуална собственост като нематериални активи, които се определят от два фактора- комплексност от гледна точка на същността им и ценност от икономическа гледна точка. Разгледано е превръщането на обектите на интелектуална собственост от предмет на правната наука в счетоводни обекти, особеностите свързано с тази нова роля, трудностите, съпътстващи трансформацията им и реалното им счетоводно отчитане. Обектите на интелектуална собственост като счетоводни обекти са анализирани в контекста на Националния счетоводен стандарт 38.

Финансовият аспект на интелектуалната собственост е представен като е взет предвид финансовият им потенциал. Направен е анализ на оценката на обектите на интелектуална собственост. Разгледани са трудностите съпътстващи този процес, различните методи за оценка и тяхната приложимост спрямо сложни и специфични обекти, каквито са тези на интелектуалната собственост.

Анализирани са маркетинговия метод за оценка, разходният, пазарният и приходният методи от групата на финансовите методи и хибридният метод като компромисен и гъвкав за прилагане върху обектите на интелектуална собственост, вземайки се предвид спецификата и особеностите им.

3. Мениджмънтски аспект на системата за финансово управление на интелектуалната собственост

Мениджмънтският аспект на системата за финансово управление на интелектуалната собственост е свързан с планиране и извършване на дейности, които базирайки се на правните аспекти, да доведат до резултати от финансово- счетоводен характер. Мениджмънтският аспект е свързан с прилагане на управленски способности,

които да използват особеностите при нормативното регламентиране на обектите на интелектуална собственост, за да се постигнат положителни финансови и счетоводни цели. В тази точка са представени в исторически план концепцията за управление на интелектуалната собственост, нейното възникване и развитие до достигане на етапа, на който се намира- част от икономиката на знанието. Представени са елементите, които обхваща управлението на интелектуална собственост и е направено разграничение между стандартното и финансовото управление на интелектуалната собственост. Засегната е темата за проблемите касаещи интелектуалната собственост, които могат да бъдат разрешени с нейното ефективно финансово управление.

Изводи от първа глава

В края на първа глава са направени изводи, които служат за обосновка за развиване на темата в следващата глава. Изводите от първа глава са както следва:

1. Обектите на интелектуална собственост са особен вид актив, който се характеризира с висока ценност и голяма комплексност.
2. Интелектуалната собственост може да се управлява, но за нея е необходимо да се прилага особен вид управление- финансово- поради факта, че всеки неин обект има особен потенциал.
3. Финансовото управление на интелектуалната собственост има различни аспекти, в това число правни, финансово- счетоводни, мениджмънтски, които е нужно да се познават, разглеждат и прилагат едновременно. Правните аспекти на финансовото управление включват международни, регионални и национални нормативни актове; финансово счетоводните аспекти касаят отчитането на обектите на интелектуална собственост като нематериални активи и оценката им; мениджмънтските аспекти са свързани със самото управление.
4. При финансовото управление на интелектуалната собственост, доброто познаване на теорията предопределя ефективността на практиката.

ВТОРА ГЛАВА: ФУНКЦИОНАЛЕН АСПЕКТ НА СИСТЕМАТА ЗА ФИНАНСОВО УПРАВЛЕНИЕ НА ИНТЕЛЕКТУАЛНАТА СОБСТВЕНОСТ

Във втора глава е представен функционалният аспект на финансовото управление на интелектуалната собственост. Разгледани са практико-приложните измерения на системата за да се представи тя в динамика. В началото на главата е направен критичен литературен анализ, в който са представени двете основни гледни точки по отношение на управлението на интелектуална собственост. Първата е свързана с извеждане на изцяло финансовия аспект и прилагане на финансовата теория върху обектите на интелектуална собственост, при което особените характеристики на тези обекти са игнорирани за сметка на представянето им като икономически единици. Втората гледна точка представя управлението на интелектуалната собственост като функция на нормативната уредба и разглежда правната същност на обектите. Представено е авторското виждане за управление на интелектуалната собственост, според което то трябва да е финансово и да разглежда едновременно правните, счетоводните, финансовите и управленските аспекти на процеса и да се провежда в рамките на система. В главата е предложена структура, по която да бъде изградена и приложена ефективно системата за финансово управление на интелектуалната собственост. Дадени са основни насоки за започване, провеждане и приключване на едно цялостно, ефективно и качествено финансово управление.

Проследена е последователността от провеждане на различни дейности, които формират елементите на системата за финансово управление на интелектуалната собственост.

1. Одит на интелектуалната собственост

В основата на системата за финансово управление на интелектуалната собственост стои вътрешният одит на обектите на интелектуална собственост. Той представлява своеобразна момента снимка на състоянието на интелектуалната собственост и дава ориентир за предмета на управление на системата. С одита на интелектуалната собственост започва своеобразното изграждане на системата за финансово управление на интелектуалната собственост. Одитът дава отговор на основния въпрос при системата за финансово управление на интелектуалната собственост, а именно: „Кой е предметът/обектът на тази система?“. Одитът има капацитет да предостави аналитична информация за интелектуалната собственост на

компанията, в достатъчен обем за да задейства механизмите на системата за финансово управление на интелектуалната собственост и да предопредели методите на функциониране на компанията по пътя към успешното прилагане на системата. Той се състои от няколко етапа.

В началото е етапът на подготовка, по време на който се вземат решения за бюджет, продължителност, екип, цели, ретроспективен период. Това са решения, които са едновременно и предпоставки за реализиране на конкретен резултат, който се преследва с одита. Паралелно с подготвителния етап, са разгледани и ползите от провеждането на одит.

Вторият етап от одита е същинската дейност по провеждането му. Детайлно са представени всички масиви от информация, които на този етап е нужно да се анализират. Дадени са предложения за конкретни помощни въпроси, които да бъдат използвани с цел да бъде улеснено провеждането на одита.

Третият етап е извеждане на резултатите от одита, които са оформят в следствие на откриването, сортирането и анализирането на информация в първите етапи на одитния процес.

Извън вътрешния одит, който е задължителна част от системата за финансово управление на интелектуалната собственост, е представено и проучването на интелектуална собственост извън компанията, като способ за разширяване на погледа, за откриване на различни механизми за прилагане на по-добри алтернативи при финансовото управление на интелектуалната собственост. В рамките на външния одит са представени синтезирано базите данни, които могат да се използват в негова помощ.

2. SWOT анализ на интелектуалната собственост

Вторият елемент от системата за финансово управление на интелектуалната собственост и втора точка от глава втора е SWOT анализът на политиките свързани с интелектуалната собственост и нейните обекти. Той позволява на база на събраната по време на одита информация, да се групират различни оказващи влияние върху компанията фактори, относими към интелектуалната собственост в силни и слаби страни, възможности и заплахи. Първите два фактора са вътрешни и зависят от компанията. Следващите два фактора са външни и не са под контрола на компанията. В помощ на SWOT анализа са представени подкрепящи провеждането му въпроси. Дадени са примерни насоки кои фактори са съотносими към всяка група.

3. Оценка на интелектуалната собственост

Трети елемент на системата за финансово управление на интелектуалната собственост е оценката. Тя е релевантна към системата, защото дава стойностно изражение на обектите, което е фундамент за реализиране на финансовия им капацитет. Оценката измерва счетоводния, икономическия и финансовия капацитет на обектите на интелектуална собственост. Оценката се провежда при някои условности, в които са включени фактори от различно естество- притежание на обекта на интелектуална собственост, момент на извършване, начин на експлоатиране, позициониране на пазара, разходи за създаване и поддържане и други. В контекста на оценката е направено разграничение между цена и стойност, като цената е представена като паричен израз, а стойността е представена като финансов и нефинансов израз на ценността. Изведени са трудностите, които стоят пред оценката на интелектуална собственост, касаещи основно техния нематериален характер, трудната отчетимост на разходите свързани с тях, диспропорционалното морално остаряване и други. Представени са различни методи за оценка на обектите на интелектуална собственост, в това число финансова, счетоводна и комбинирана оценка. Последната е разгледана за специфичните случаи, в които другите два метода на оценка са неприложими. При представяне на комбинирания метод е изведен способът за коригиране чрез качествена оценка.

4. Стратегии за финансов мениджмънт на интелектуалната собственост

Четвъртият елемент от системата за финансово управление на интелектуалната собственост са стратегиите за финансов мениджмънт на интелектуалната собственост, които позволяват чрез експлоатация на обектите да се генерира положителен финансов резултат. Те предоставят различни варианти за целево управление, с които да се проведе качествено финансово управление на интелектуалната собственост и да се постигнат положителни финансови резултати, което е и крайна цел при прилагане на системата. Направен е обзор на стратегиите, които са продажба/ дарение, лицензиране, използване по предназначение, използване за възпиране и използване за съдебно преследване.

Продажбата и дарението се препоръчва да се избягват, поради тяхната необратимост.

Лицензирането е най- предпочитаната и приложима стратегия, при който обектът се отдава временно за използване срещу съответното заплащане.

Използването по предназначение е изначална стратегия за експлоатиране на обекти на интелектуална собственост, първа в исторически план.

Използването за възпиране е стратегия, при която обект се създава и закриля за да не позволява навлизането на нови конкуренти на пазара или развитие на съществуващите.

Използването за съдебни дела е стратегия, при която съществуването на интелектуална собственост се обуславя от това да се извърши нарушение спрямо обекта и чрез съдебни дела срещу нарушителите да се генерира положителен финансов резултат.

Изводи от втора глава

1. Системата за финансово управление на интелектуалната собственост е сложна и включва в себе си редица дейности на всеки един етап от живота на обектите.

2. Елементите на системата за финансово управление на интелектуалната собственост е необходимо да бъдат подредени в конкретна последователност, за да се постигне нейното ефективно функциониране.

3. Функционирането на системата започва със стартирането на одит, който да представи момента картина на състоянието на интелектуалната собственост; преминава през оценка на всеки един обект; продължава с надлежен SWOT анализ; завършва с избор на последващи действия, под формата на стратегии за генериране на положителен финансов резултат, което е и основната и крайна цел на финансовото управление.

ТРЕТА ГЛАВА: АПРОБИРАНЕ НА СИСТЕМАТА ЗА ФИНАНСОВО УПРАВЛЕНИЕ НА ИНТЕЛЕКТУАЛНАТА СОБСТВЕНОСТ

В трета глава е обективизирана апробация на системата за финансово управление на интелектуална собственост в реални условия, върху реално съществуваща българска компания. Компанията извършва дейност в хранителния сектор, със задоволително портфолио от обекти на интелектуалната собственост, с дълга история, извършваща дейност в и извън страната. Главата включва одит на притежаваните обекти на интелектуална собственост, SWOT анализ на база резултатите от одита, анализ на приложимите стратегии за генериране на положителен финансов резултат от обектите, потенциални рискове и заплахи, препоръки по отношение на приложимите към обектите стратегии.

Апробирането е проведено в няколко последователни етапа, които следват методичността в представяне на елементите на системата за финансово управление на интелектуалната собственост в предходната глава.

На първо място е извършен подробен одит на обектите на интелектуална собственост. На второ място е направен SWOT анализ. На трето място е направен анализ на резултатите и за финал са дадени препоръки за стратегии за генериране на положителен финансов резултат. В апробирането е пропусната оценката, поради липса на достъп до информация. Оценяването е заменено с предложения за способности, които биха били приложими въз основа на разкритата по време на одита информация.

1. Подготовка на одита

В подготвителния етап на одита са посочени неговите цел, задачи и очаквани резултати. Участие в екипа взимат външен специалист дипломиран в областите счетоводство, икономика, маркетинг, интелектуална собственост и мениджър от компанията, който е свързващото звено със служителите поотдели, като източник на информация. Одитът е без ограничение в ретроспективния период и с 30 дневно ограничение за периода на провеждането му.

2. Провеждане на одита

Следвани са стандартните стъпки за провеждане на одит. В процеса на одита са идентифицирани реални и потенциални аномалии и пропуски; идентифицирани са ефективността на използване на обектите на интелектуалната собственост и свързаните с това разходи; идентифицирани са потенциалните рискове. Информацията събрана по

време на одита касае 18 търговски марки, 4 дизайна, търговски тайни свързани с процеси, технологии на производство, иновации и рецепти, договори, сертификати за качество. Не е открита информация за патенти или за съдебни дела.

3. Оценка на обектите на интелектуална собственост

Оценката е заменена с хипотетично представяне на приложимите при компанията методи за нейното извършване.

4. SWOT анализ

След одита е направен подробен SWOT анализ на политиките и практиките свързани с интелектуалната собственост, който е обоснован със събраните в процеса на одита данни. Надлежно са посочени силните страни на компанията, които са основание за директно прилагане на система за финансово управление на интелектуалната собственост, и на които компанията трябва да акцентира. В противовес на тях са посочени слабите страни, които оказват негативно влияние върху функциите на системата и които трябва навременно да се отстранят, с цел да се редуцира тяхното неблагоприятно влияние. Това са най-спешните за отстраняване и назрели проблеми. По оста възможности и заплахи, са посочени външните фактори, които оказват влияние върху компанията. Докато възможностите на този етап са сравнително ограничени, то назряващите заплахи представляват осезаем брой.

Във връзка със SWOT анализа са изведени конкретни препоръки за предприемане на стратегии. Това са стратегиите Maxi-Mini и Mini-Mini.

5. Анализ на информацията

Информацията събрана по време на одита и на SWOT анализа се анализира подробно, с цел да бъде адекватно използвана за нуждите първоначално на текущото, а след това и на целевото управление. Изведени са изводи и препоръки към компанията по отношение на политиката и дейностите насочени към интелектуалната собственост и нейните обекти. Предложени са конкретни стратегии за генериране на положителен финансов резултат от експлоатацията на всеки обект.

Изводи от трета глава

1. Системата за финансово управление на интелектуалната собственост е приложима във вида, в който е представена в глава втора.
2. Апробирането на система за финансово управление на интелектуалната собственост е възможно да се случи при различни ограничения, което се отразява в крайния резултат, който е с качествено, а не количествено измерение.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Обектите на интелектуална собственост са особен вид актив, който се характеризира с висока ценност и голяма комплексност. Именно тези две техни особености обуславят нуждата интелектуалната собственост да се управлява финансово. Когато се прилага финансово управление върху интелектуалната собственост е нужно на първо място добро познаване на теорията и практиката, и на второ място да се вземат предвид правните, финансово- счетоводните и мениджмънтските аспекти на управлението. Това позволява да се вникне в сложната същност на системата и да се постигне ефективно прилагане на нейните елементи.

Една правилно изградена, с подходящи способности и механизми система за финансово управление на интелектуалната собственост може да се приложи при различни ограничения, в компании с различни размери на портфолиото от обекти на интелектуална собственост, при липса на достъп до финансови показатели. Което превръща системата за финансово управление на интелектуалната собственост в гъвкава, широкоприложима и полезна в бизнес дейностите и за постигане на цели от различно естество.

С представянето именно на правилно изградена и ефективна система за финансово управление на интелектуалната собственост, настоящият дисертационен труд запълва празнината в теорията и практиката в областта на финансовото управление на интелектуалната собственост. Моделът на система е подробен, със своите отделни елементи, взаимовръзката им и логическата последователност на действията, които следва да се извършват с тези елементи. С това, се постига и поставената **цел** да се предложи работеща система за финансово управление на интелектуалната собственост. Моделът на система за финансово управление на интелектуалната собственост включва в себе си:

1. Одит на интелектуалната собственост
2. SWOT анализ на интелектуалната собственост
3. Оценка на обектите- счетоводна, финансова, качествена
4. Анализ на информацията
5. Изводи и препоръки за прилагане на способности за генериране на положителен финансов резултат.

Целта е постигната като са изпълнение следните **задачи**;

- Анализирани са теоретичната база, върху която стъпва системата за финансово управление на интелектуалната собственост.
- Представени са трите взаимосвързани аспекта на финансовото управление, които е необходимо да се познават с цел правилното имплементиране и функциониране на системата.
- Представени са различни стратегически режими за закрила на обектите на интелектуална собственост, въз основа на които да се приложи ефективно финансово управление.
- Представени са действия, които да се предприемат в контекста на изграждане на система за финансово управление на интелектуалната собственост.
- Апробиран е създаденият примерен модел на система.

Доказана е **хипотезата**, че въвеждането на система за финансово управление на интелектуалната собственост може да оптимизира финансовите потоци, които обектите на интелектуална собственост генерират в компанията.

Поради различните ограничения в един дисертационен труд, каквито могат да бъдат открити и в настоящия, могат да се представят няколко предложения за бъдещо развитие на темата и изследвания по този въпрос, а именно:

- апробиране на различни смесени модели за финансова оценка на обектите на интелектуална собственост;
- включване на обезпечаването, секюритизацията, амортизацията, застраховането и апорта като дейности, касаещи портфолиото от обекти на интелектуална собственост.

III. СПРАВКА ЗА ПРИНОСИТЕ В ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

Дисертационният труд съдържа следните научни и научно- приложни приноси:

1. Изведена е теоретичната основа, върху която стъпва системата за финансово управление на интелектуалната собственост, и която служи като нормативна обосновка за всички инструменти съставляващи заедно и поотделно системата.

2. Представена е нова структура на финансово управление на интелектуалната собственост, в която влизат три взаимосвързани аспекта на управлението, а именно правен, финансово- счетоводен и мениджмънтски.

3. Разработен е модел на система за финансово управление на интелектуалната собственост. Моделът се базира на съществуващия инструментариум за експлоатиране на обектите на интелектуална собственост, от които са изведени и представени в последователност конкретни инструменти, с които се изгражда системата.

4. Систематизирани са различни стратегии за финансов мениджмънт на интелектуалната собственост, които могат да се приложат в рамките на системата за финансово управление на интелектуалната собственост.

5. Направена е апробация на системата за финансово управление на интелектуалната собственост, като е доказано, че приложението на системата е възможно да се случи при различни ограничения.

СПИСЪК НА ПУБЛИКАЦИИТЕ ПО ТЕМАТА НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

1. Kyazim, P. 2019. Intellectual property management as part of the knowledge economy. Економіка харчової промисловості, том 11, випуск 4/2019, pp 65-70
2. Kyazim, P. 2020. Generating positive financial result from IP exploitation, The International Journal of Business and Management. Vol. 4, Issue 1, January- February 2020, pp 17-22
3. Кязим, П. 2020. Предизвикателството „Управление на интелектуалната собственост, сп.Пари и култура, бр.2, 2020, с. 100-105
4. Kyazim, P. 2022. Consideration of intellectual property insurance essence, Economics of enterprises. Macroeconomics, Vol. 1, No. 4(63), 2022, pp 12-15
5. Публикувани статии в интернет страницата на Адвокатска кантора Кадиева:
 - ✓ Имитация по чл. 35 от Закона за защита на конкуренцията, [<https://kadievaip.com/2020/07/imitaciata-po-chlen-35-ot-zakona-za-zastita-na-konkurenciata/>]
 - ✓ Предимства и недостатъци на различните форми на закрила на интелектуалната Собственост, [<https://kadievaip.com/2020/08/predimstva-i-nedostatuci-na-razlichnite-formi-na-zakrila-na-intelektualna-sobstvenost/>]
 - ✓ Традиционните знания- скрито икономическо богатство, [<https://kadievaip.com/2020/10/tradicionnite-znania-skritoto-ikonomichesko-bogatstvo/>]
 - ✓ Creative Commons- когато творците не искат всички права да са запазени, [<https://kadievaip.com/2020/12/creative-commons-kogato-tvorcite-ne-iskat-vsichki-prava-da-sa-zapazeni/>]
 - ✓ Има ли интелектуална собственост след изкуствения интелект?, [<https://kadievaip.com/2021/05/ima-li-intelektualna-sobstvenost-sled-izkustvenia-intelekt/>]
 - ✓ Авторските права- как да защитим правата си допълнително, [<https://kadievaip.com/2021/07/avtorskite-prava-kak-da-gi-zastitim-dopolnitelno/>]
 - ✓ Да не защитиш интелектуалната си собственост = да изхвърлиш ключа към успеха, [<https://kadievaip.com/2021/09/da-ne-zashtitish-intelektualnata-si-sobstvenost/>]
 - ✓ Copyright срещу Copyleft-защо някой би се отказал от правата си, [<https://kadievaip.com/2021/10/copyright-vs-copyleft/>]
 - ✓ Защита на новите сортове лози в България, [<https://kadievaip.com/2022/03/registracia-na-novi-sortove-lozi-v-bulgaria/>]

- ✓ Шоу-хау: новото попълнение в системата на интелектуалната собственост, [<https://kadievaip.com/2022/03/show-how/>]
- ✓ Позитивни и негативни права при обекти на индустриалната собственост, [<https://kadievaip.com/2022/03/pozitivni-i-negativni-prava-pri-obekti-na-industrialna-sobstvenost/>]
- 6. Приети за публикуване статии за сайта на Адвокатска кантора Кадиева:
 - ✓ Ще устои ли интелектуалната собственост на пандемията?

ОБУЧЕНИЯ ДОПРИНЕСЛИ ЗА ФОРМИРАНЕ НА КОНЦЕПЦИЯТА НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД:

1. Участия в конференции:
 - Годишна научна конференция на ВУЗФ- 2019
 - Ежегодна конференция „IP Gorilla virtual conference, 2021“
 - Международна конференция, Virtual Webinar Series for promoting IP Literacyorganised, ISERDIndia
2. Успешно завършен сертификационен курс на Британска Служба по Интелектуална Собственост: IP tutor
3. Успешно завършено сертификационно обучение към Българска търговско-промишлена палата: DIVET Qualification for Export Specialists via Internet and Social Media
4. Успешно завършени сертификационни курсове на WIPO¹
 - General Course in Intellectual Property
 - e-Tutorial on Using Patent Information
 - Promotin Access to Medical Technologies and Innovation
 - Intellectual Property and Genetic Resources in the Life Sciences
 - Promoting Access to Medical Technologies and Innovation - WHO, WIPO, WTO Executive Course on the intersections between public health, intellectual property and trade
 - Использование патентной информации
 - Specialized Course on the Madrid System for the International Registration of Marks
 - Executive Course on Intellectual Property and Exports
 - Specialized Course on the Essentials of Patents
 - Software Licensing Including Open Source
 - IP Panorama in the framework of AICC, session 1
 - IP Panorama in the framework of AICC, session 2
 - Intellectual Property Management
5. Сертификационни обучения към WIPO
 - WIPO- USA Summer School on Intellectual Property 2020
 - WIPO- Korea Summer School on Intellectual Property 2020

¹ Световна организация по интелектуална собственост

- WIPO- South Africa advanced summer school on intellectual property and transfer of technology, април 2021
 - WIPO- South Africa advanced summer school on intellectual property and transfer of technology, ноември 2021
 - WIPO-India Summer School on Intellectual Property
 - Online WIPO Mediation and Arbitration Workshop
 - Restoring priority rights
6. Успешно завършени сертификационни курсове на EUIPO²
- Personal Data in the EUIPO Trade Mark and Design Tasks
 - Interface Protection and Social Media-Protection of new mobile applications
 - IP and Sport
 - Street Art & Intellectual Property Law: how do they interact?
 - Programme Management Basics
 - Can a taste be protected by copyright?
 - SP WIKI tutorial
 - Registered Community Design (RCD) in a Nutshell
 - Enforcement of IPR
 - Enforcement of design rights
 - Proof of priority
 - IPTV crime in the European Union
 - Esports: The IP rules of the game
 - Neutral background of a design
 - OECD/EUIPO report on trends in trade in counterfeit and pirated goods 2019
 - Clear writing tutorial
 - Digital infringement study
 - Digital Services Act: new rules of the game
 - RCD filing, correct use of disclaimers
 - Requirements for application of a Community Design
 - Interplay between trademarks, trade names and domain names in the context of enforcement of rights
 - Webinar: Domain names and trademarks as bases for resolution of IP disputes (Advanced level)

² Служба на Европейския Съюз за интелектуална собственост

- Parallel Import of Pharmaceutical Products
 - Deferment of Publication for RCD
 - Introduction to the Registered Community Design system
 - Introduction to the EUTM system
 - Video gaming and IP: how to play the game
 - European Union Trade Mark (EUTM) in a Nutshell 2019
7. Успешно завършени сертификационни курсове на ЕРО³
- The EPO as PCT Authority
 - How to get patents in healthcare
 - Think patents: the value of patent documentation for innovation and research, 2020
 - Opposition procedure at the EPO
 - The EPO as PCT Authority
 - How to get patents in healthcare
8. Онлайн сертификационни обучения на Udemу
- Copyright made easy
 - Intellectual Property Security Awareness

³ Европейско патентно ведомство

ДЕКЛАРАЦИЯ ЗА АВТОРСТВО

Долуподписаната:

Пънар Ердинч Кязим, докторант в катедра „Маркетинг и мениджмънт“, във ВУЗФ, по докторска програма „Финанси, застраховане и осигуряване“, в професионално направление 3.8 Икономика,

ДЕКЛАРИРАМ:

че представените от мен дисертационен труд и автореферат на тема

СИСТЕМА ЗА ФИНАНСОВО УПРАВЛЕНИЕ НА ИНТЕЛЕКТУАЛНАТА
СОБСТВЕНОСТ

са лична моя авторска разработка, резултат от собствени изследвания. Потвърждавам, че формулировките, идеите и текстовете, взети от други източници, са цитирани според изискванията.

За неверни данни нося лична отговорност.

гр.София

07.04.2022г.

